

årgång 14

våren -86

LARY

laryngernas tidning

I STALLET FÖR BLOMMOR
TÄNK PÅ LARYNGFONDEN !

MED DITT BIDRAG STÖDER DU
REHABILITERING AV MED-
LEMMAR I RIKSFÖRBUNDET
FÖR LARYNGEKTOMERADE

PG 91 82 58 - 5

INSIDORNA

- 3 Rehabiliteringskurs
- 7 Texttelefon på vårt kansli
- 8 Red's spalt
- 9 Rättelse

- 10 Från lokalföreningarna
- 12 Med posten
- 14 Glimtar från gångna år
- 26 Världskongress

- 26 Tre vinnare
- 27 Hjälpmedelmarknad
Press-stopp
- 29 Funktionärsförteckning

OBS ! Sista dag för inlämnande av manus
till nästa nummer är: 10 juni.

LARY, årgång 14, nr 1.

Ansvarig utgivare och redaktör: Rolf Fischer.
Mönjestigen 23, 141 31 Huddinge. Tel. 08 - 711 22 03

RIKSFÖRBUNDET FÖR LARYNGEKTOMERADE

Tryckt hos Jörgen Reklam AB, Hägersten

VÅR FÖRTROENDELÄKARE

Docent Stig Haglund tog emot, med sitt vanliga vinnande leende, på tjänsterummet vid Karolinska Sjukhuset (KS) i Stockholm. Stig har ju, som bekant, ställt sig till förfogande som förtroendeläkare i RLE och LARY vill därför gärna presentera honom för läsekretsen.

Stig är född i Stockholm 1934 och kom i kontakt med laryngektomerade patienter under sina första år som läkare i Gävle i början av 60-talet. Dessa patienter var opererade på KS, dit Stig också flyttade 1965 och kom att knytas till öron-näsa-hals-avdelningen. Utvecklingen där var intensiv vid den här tiden och Stig fick resa ut för att skaffa information om vad som skedde inom gebitet i andra länder.

Under 1967 reste han således till Belgien där han träffade en patient som fått ett nytt struphuvud genom transplantation. Resultatet visade sig dessvärre inte lyckat och gav därför inte något positivt för våra specialister. Mera givande var en månadslång vistelse hos dåtidens främste struphuvudskirurg Professor Ogura i St Louis, USA, varifrån Stig återkom med många värdefulla rön i bagaget. I början av 70-talet skrev

han sin doktorsavhandling vilken gav en ny undersökningsmetod för att värdera nervfunktionerna i stämbanden.

Stig började nu alltmer operera olika tumörer och förträngningar i struphuvudet, luft- och matstrupe. Kontakterna med utländska specialister utökades med t.ex. Prof. Dedo, struphuvudskirurg i San Fransisco och Prof. Montgomery vid det berömda Massachusetts General Hospital i Boston, för att nämna ett par av många studieresor utomlands.

På en fråga om hur operationsmetoderna förändrats under den tid Stig varit med i verksamheten, svarar han att man alltmer satsar på att göra ingreppen så små som möjligt och därigenom kunna bevara den naturliga andningsvägen. Man fick också 1984 en s.k. *laserkniv* till KS, vilken ger möjlighet att med stor precision göra smärre stämbandsoperationer.

Sedan 1975 är Stig bronkolog på thoraxavdelningen och sköter diagnostiseringen av lungcancer. Han är dessutom chef för den sektion på öron-näsa-halsavdelningen, som behandlar sjukdomar i strup-

huvud, luft- och matstrupe.

Genom hans engagemang i RLE märks att intresset för oss laryngektomerade sträcker sig utanför den dagliga rutinen och han har också ett givande samarbete med avdelningens kurator och får på så vis en inblick även i de laryngektomerades sociala situation.

En av de värdefullaste uppgifterna för RLE, tycker Stig, är kontakten med nya strupcancerpatienter såväl före som efter operationen. Han vet att det har ett stort psykologiskt värde för dessa att med egna ögon få se att det finns gott hopp om ett ganska normalt liv även efter en laryngektomi. Men, tillägger han, RLE är ju också värdefullt som påtryckningsgrupp gentemot olika myndigheter både centralt och lokalt.

Slutligen frågar jag Stig vad han tycker om namnet RIKSFÖRBUNDET FÖR LARYNGEKTOMERADE

— Det är TUNGT, men det är kanske svårt att hitta någon bra ersättning, svarar han.

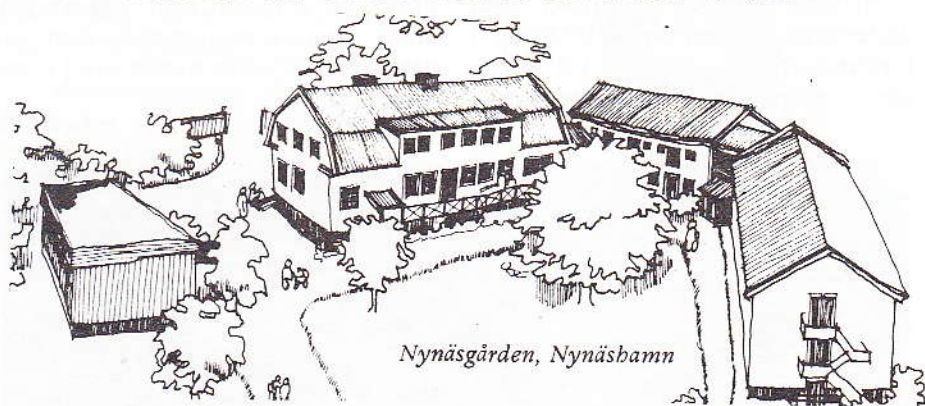
Rolf

...

Genom sitt jobb har Stig blivit mer och mer engagerad i kampen mot tobaksrökning. Han har sett hur mycket onödigt lidande den ovanan

kostar både de enskilda individerna och sambället. Hans råd att FIMPA FÖR GOTT! bygger följaktligen på gedigen medicinsk sakkunskap.

REHABILITERING

RLE har genomfört en rehabiliteringskurs för larynger opererade 1983 eller senare. Kursen hölls 13 december 1985 på Nynäsgården och riktade sig till våra fem nordligast belägna lokalföreningar.

(Övriga får en liknande kurs på en sydligare plats under 1986).

Sammanfattningsvis kan kursen sägas ha omfattat en genomgång av: larynx-cancers förekomst och behandling, talrehabilitering, social rehabilitering, tekniska hjälpmedel samt en redogörelse för hur man söker handikappersättning och hur man överklagar vid eventuellt avslag på sin ansökan.

Kursen började med en presentation av deltagare och kursprogram. De återstående timmarna under den inledande eftermiddagen ägnades åt två punkter.

Först lämnades ordet till vår förbundskassör Curt Bengtsberg, som redogjorde för möjligheten för laryngektomerade att söka handikappersättning. Med hjälp av ljusbilder visade han hur den erforderliga blanketten ska fyllas i. Varje laryngektomerad deltagare fick sedan en

blankett för egenhändig övning under Curts handledning. Avslutningsvis påpekade Curt vikten av att överklaga ett eventuellt avslag. Överklagandet ombesörjs av RLE:s kansli. En avslagen ansökan ska vara den beslutande myndigheten tillhanda inom två månader efter avslagsdatum.

Därför är det ytterst viktigt att den avslagna ansökningen omgående översänds till RLEs kansli!

Första dagens

sista kurstimme disponerades av vår studieledare Elise Lindqvist, som underströk vikten av utbildning i förbundsarbetet och hur väl vi behöver preparera oss inför mötet

med olika myndigheter. Att vi behöver sätta oss in i de numera gällande sociala ramlagarna, som ger utrymme för olika beslut ute i kommunerna.

* * *

Jonas Karling, Gun Palmqvist, Eric och Elisabet Olsson

Andra dagen inleddes av logoped Jonas Karling på temat "Lyssna på oss – tala med oss" med talövningar och gruppdiskussioner. Jonas berättar här själv om sin medverkan:

JONAS KARLING:

Vid RLE:s kurs för laryngectomerade opererade 1983 eller senare hade jag förmånen att delta som handledare. Vi hade talövningar där många av deltagarna visade prov på matstrupstal även om röstgeneratoren var den dominerande röstkällan. Vi hade också gruppdiskussioner angående den psykosociala situationen som den laryngectome-

rade befinner sig i. Deltagarna fick också själva diskutera sig fram till olika åsikter angående informationen före och efter operationen vilka jag tänkte redogöra för här.

De flesta var i stort sett nöjda med den information de fått i anslutning till sjukhusvården.

Vikten av att både patient och anhöriga får vara med vid informationen som ges före operationen framhölls. De allra flesta får ju också träffa en tidigare laryngectomerad person och även här framhölls vikten av att eventuella anhöriga får vara med. Säkert kan det också vara bra om den tidigare laryngectome-

rades anhörig får vara med vid denna information.

Man kom också fram till att det före utskrivningen från sjukhuset var viktigt med information om skötsel av stoma, att det kan bli svullnader och slembildning. Vad av detta är normalt/onormalt och när skall man söka läkare utöver de rutinmässiga besöken.

En grupp tyckte det var väsentligt att upplysa patienten om att man ej kan tala vid uppvaknandet efter operationen. Personalen måste ha förståelse för den ångest detta kan väcka och penna och papper måste finnas till hands.

En del deltagare påpekade svårigheter med det sociala samspelet i hemmet efter utskrivningen. Viktigt att logopeden diskuterar med familjemedlemmarna de problem som kan uppstå innan kommunikationen är återställd.

Det föreligger också stora svårigheter vid hemskrivningen då man är ensamstående. Någon upplevde att det tidigare umgänget upplöstes, att gamla kamrater inte längre orkade hålla kontakten. Något för föreningarna att tänka på i form av kontaktpersoner m.m.?

— så långt Jonas Karling.

—Just vad vi behövde, säger: Ina Grubb, Siv Gehlin
Kjell Åkesson, Martin Andersson och Elof Johansson.

Vår förtroendeläkare Stig Haglund redogjorde för larynxcancer, dess förekomst och lokalisation samt olika behandlingsformer och deras resultat.

Han talade också om det nya vårdprogrammet för behandling av larynxcancer som ska börja tillämpas. Programmet är av organisatorisk natur och går ut på att samla alla uppgifter rörande de flesta former av larynxcancer till ett centralt register i Göteborg. Därmed vill man uppnå att den bästa behandlingsformen kan tillämpas över hela landet. Även våra grannländer har visat intresse för detta projekt.

Tredje dagens förmiddag ägnades åt tekniska hjälpmedel med Elof Bystedt som handledare.

Telefonapparaten Diavox har förbättrats när det gäller hörbarheten av det inkommande talet. Televerket arbetar nu på att kunna förse den med extra förstärkning även på det utgående talet i likhet med den möjlighet som finns på den gamla dialog-apparaten. Elof bevakar utvecklingen av detta, som onekligen har stor betydelse för oss röstsvaga.

Därefter följde en demonstration av texttelefonen i sitt nya smidigare utförande. Den väckte ett stort intresse. Man enades om att försöka utverka att logopederna skulle få möjlighet att skriva ut en texttelefon som lån till de nyopererade som

så önskade. Lånetiden skulle bli upp till ett år efter operationen.

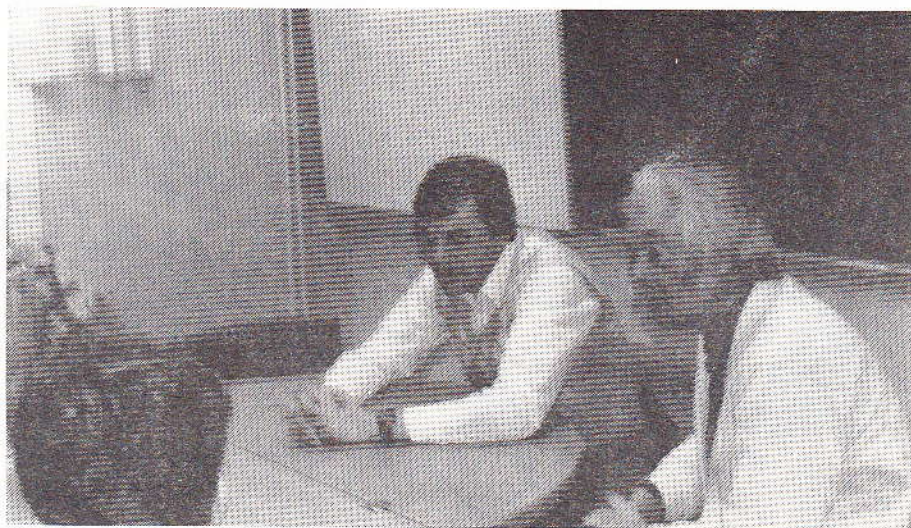
Elof demonstrerade också den larmapparat som finns på "hjälpmedelsmarknaden" här i slutet av tidningen.

Man diskuterade också den fickburna lilla svensktillverkade talförstärkaren TF-2, som utvecklats på Tekn. Högskolan i Stockholm, och varit i bruk ett antal år. Omdömena om denna är varierande. En del användare trivs ganska bra med den, men andra tycker att den är för tung och att ljudet är för skrälligt. Det finns tydligen behov av en förbättring av en förbättring. Elof bevakar utvecklingen även här.

Slutligen demonstrerades det numera välbekanta stomskyddet Stom-Vent, som vi ständigt puffar för genom annons i varje nummer. Stom-Vent är numera smidigare än det var i sitt ursprungliga utförande och utvecklingen fortsätter i nära samråd med såväl förtroendeläkare som ett antal försökspersoner bland oss larynger.

Deltagarna tyckte att kursen kändes mycket värdefull och man kan säkert räkna med att vi även framledes kommer att fånga in de nyopererade för denna form av information.

Rolf

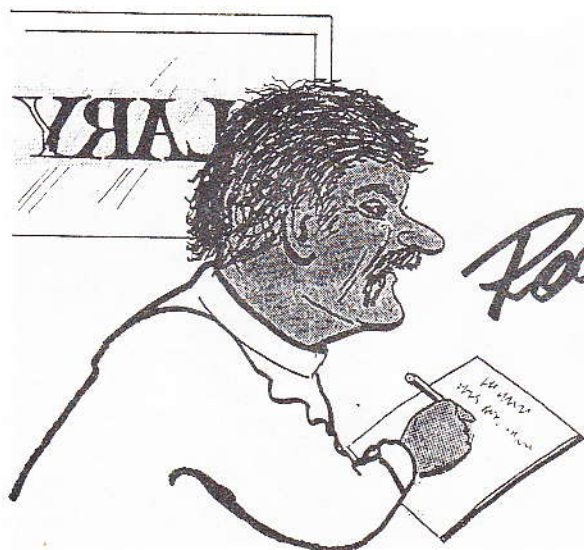
Jonas Karling och Elof Bystedt leder grupparbetet vid rehabiliterings-kursen för "nyopererade" på Nynäsgården.

VI SOM TALAR
UTAN STÄMBAND

TEXTTELEFON PÅ VÅRT KANSLI

Vi har fått en texttelefon på vårt kansli! Ett led i vår strävan att hålla god kontakt med alla medlemmar. Välkommen att höra av dej även via denna nya möjlighet!

OM "PELIKAN-HAKA"

Att få sin cancer på stämbanden kan betraktas som en tröst i bedrövelsen, därför att det lär vara ett av de ställen på kroppen där sjukdomen lättast upptäcks innan den hunnit sprida sig vidare. Man får vara tacksam mot försynen för den favören.

En andra tacksamhetens tanke går till Sjukhusets personal och då kanske mest till kirurgerna som så påtagligt hjälper oss att bli av med det onda. I mitt fall betyder det att jag hittills fått 17–18 år i extra tilldelning här på livets trasiga bastmatta. Ett förhållande som man givetvis känner glädje inför. Det är ju mer än en fjärdedel av mitt 66-åriga liv.

En förutsättning för att man ska kunna känna glädje över ett förlängt liv är förstått att de åren man fått till skänks har en livskvalitet som är någorlunda acceptabel. För min del har den väl varit det. Jag säger det med en viss tvekan, därför att man givetvis blir väldigt trött på hostan, slemmet, blödningarna, tal-svårigheterna och vissa människors attityder gentemot handikappet. Men allt detta kompenseras i någon mån av att man genom sin situation fått en ny syn på tillvaron och lärt sej vara mera rädd om det man har kvar.

På vår kontaktombuds-kurs i höstas hade vi beträffande livskvaliteten en total inventering av alla problem

som kan tänkas följa med en laryng-
ektomi. Vi fick ihop över 20 mer
eller mindre svåra störningar. En av
dessa, som man inte talar så mycket
om är det deformerade halspartiet
runtom stomat.

Det är klart att halsen måste bli in-
sjunken framtill när struphuvudet
tagits bort, men på en del larynger
tycker man nog att det ser ut som
om det vore litet för hastigt hop-
tråcklat. För egen del minns jag
att det efter operationen hängde en
stor påse på ena sidan om stomat.
Jag minns också att jag påpekade
det för den som opererat mej, och
att han svarade att det skulle rätta
till sej. Och visst har det blivit
bättre. Men nog hänger det en stor
tom skinnlapp lite på snedden mel-
lan hakan och halsen.

Kanske man kan tycka att det inte
gör så mycket hur en gammal gubbe
ser ut. Huvudsaken är ju, som sagt
var, att livet räddas. Men å andra si-
dan kan man också tycka att det
vore fint om kirurgerna kunde ägna
några extra minuter åt den här de-
taljen och därmed försöka förbättra
slutresultatet. Ingen, hur ful han än
är, blir väl gladare av att bli ännu
fulare. I stället kan kanske en liten
bit livskvalitet räddas.

Vår förtroendeläkare säger att den
som känner sig besvärad av sådana
här defekter kan få det tillrättat ge-
nom att vända sig till sin öronkli-
nik. Det kanske kan kännas tröste-
rikt för någon.

Rolf

RÄTTELSE

Familjen Aurell i Linköpingsföre-
ningen tillhör dem som sände en
Jul-hälsning i LARYs julnummer.
Tyvärr råkade ett av förnamnen
falla bort. Det skulle ha stått:

Marianne och Gunnar Aurell.

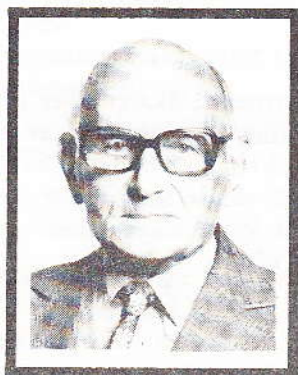
Gunnars namn hade utelämnats,
vilket jag beklagar och ber om över-
seende med.

Rolf

FÖRENINGARNAS RAPPORTER

FRÅN GÖTEBORG

PIONJÄR BORTA

Hedersmedlem Gustaf Andersson har avlidit i en ålder av 88 år. Gustav var en av dem som startade Laryngektomerades Förening i Göteborg år 1965. Han var vår förste ordförande och har sedan dess tillhört föreningen.

Sven Pettersson

FRÅN LINKÖPING

VÅRT ÅRSMÖTE

Det var strålande sol på gnistrande snö och bitande kallt när vi lördagen den 22 februari träffades till

årsmöte i den gamla fina Mjellerumsgården vid Valla i Linköping. Genom fönstren kunde vi se barn och vuxna stoja i snön och åka med häst och släde medan vi avnjöt en god lunch för att sedan uppta årsmötesförhandlingarna.

Vid kaffepausen underhölls vi av en sånggrupp kallad Visgåvan, som sjöng visor av Taube, Ferlin och Bellman och verkligen bekräftade att den svenska visan är en gåva.

Efter avslutade förhandlingar och diverse småprat skildes vi åter och hann faktiskt ut för att se den sista skymten av solen innan den gick ned bakom skogen.

Hälsningar

*Christine Svensson
RLE-Linköping*

FRÅN STOCKHOLM

NY STYRELSE

Vid årsmötet avgick hela styrelsen och vi fick nya namn på alla ord. poster:

Ordf: Rikard Pedersen

Sekr: Siv Gehlin

Kassör: Irma Bruhn

Avgående styrelsen tackades med blommor för sina insatser. Efter mötet bjöd festkommittén på en liten supé.

När mötet hölls var tidningens original redan monterade. Vi återkommer med ett bildreportage i nästa LARY.

Från Läns-HCK

Läns-HCK, samarbetsorgan för länets handikappföreningar med över 50.000 medlemmar, reagerar kraftigt mot det nyligen fattade beslutet i landstingets Hälso- och sjukvårdsnämnd om drastiska nedskärningar på tilldelningen av tekniska hjälpmedel till människor med handikapp.

Besparingseffekterna, som är drivfjädern i förslaget, kan starkt ifrågasättas.

UTTALANDE

Det är inte de handikappade som skall lösa landstingets ekonomikris!

Det är inte de handikappade som i första hand skall lösa landstingets ekonomiska kris, säger Läns-HCK:s ordförande Nils Hallerby i ett uttalande med anledning av landstingets drastiska försämring av hjälpmedelsförsörjningen.

Det beslut som Hälso- och sjukvårdsnämnden nu fattat är oklokt och tyvärr också ogenomtänkt, fortsätter Nils Hallerby. Det grundar sig på ett underlag, där verkningarna av besparingarna inte på något sätt analyserats eller där orsakerna till kostnadsstegringarna klarlagts. Exempelvis vägrar sjukvårdsförvaltningen att redovisa hur mycket som äts upp av den utökade hemsjukvården.

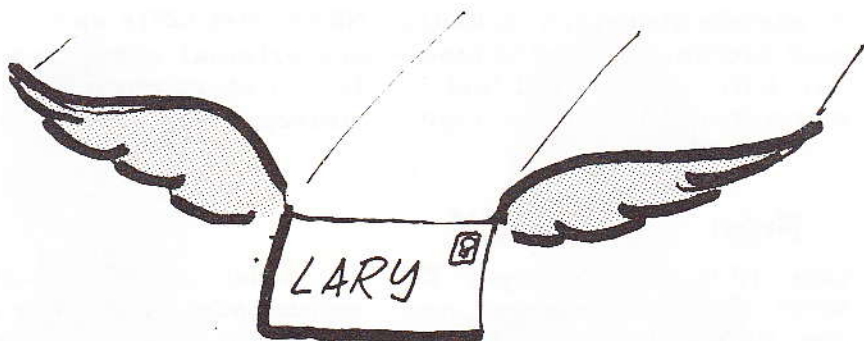
Prutningarna inom sjukvården måste istället ställas mot andra utgifter inom landstinget. Det är exempelvis orimligt att trafiklandstingsrådet oemotsagt får gå ut och säga att alla tunnelbanevagnar skall målas om, en mångmiljonkostnad, samtidigt som man beslutar ta ut 200 kr för varje ordinerad hörapparat. Man kunde också se över den politiska apparaten i landstingsbuset, vilken sannerligen inte är underdimensionerad.

LIMERICKEN

*I en kommitte i Landskrona
fanns det en ryslig matrona
Hon styrde och ställde
pöste och svällde
tills gubbarna hoppa' ur skorna.*

MED POSTEN

KÖR HÅRT ELOF!

Elof Bystedt, eldsjälens för våra tekn. hjälpmedel. Han följer utvecklingen och rekommenderar förbättringar hos berörda parter. Elof är mångkunnig. Nu senast har han haft kontakter med logopederna vid Stockholms olika sjukhus, för att få dom att samarbeta med Tolkcentralen, Stockholms Läns Landsting, att få kunskaper och instruktioner om texttelefonen och användandet av densamma.

Så blev vi i kontakt-ombuds-kommittén i Stockholms-föreningen inbjudna för att se hur den fungerar. RLEs stockholmsförening har blivit lovade att få låna en telefon till varje nyopererad som inte har möjlighet att konversera på annat sätt. En apparat skall också installeras på vårt kansli. Vederbörande skall kunna hålla kontakten med yttervärlden, den vägen. Telefonen har förbättrats mycket sen jag såg en

sist för 10 år sedan. Mycket mindre och t.o.m. bärbara finns men ännu endast som prototyper.

I Sverige finns nu sammanlagt 4000 text-telefonabonnenter. Av dessa finns ca 1300 i Stor-Stockholm. En hel del statliga myndigheter kan ringas till, bl.a. Upplysningen SJ, SI., Stadsbiblioteket m.fl.

Nästa uppgift för Elof blir att kontakta AB Special Instrument, säger han. Han skall försöka med dem att förbättra våra talhjälpapparater, förstärkare. Göra dessa lättare och effektivare. Säkert finns det mycket att göra inom det gebitet.

Kör hårt Elof

Helge Sundin

VI SOM TALAR
UTAN STÄMBAND

Hedersmedlemmar

Jag tyckte om att Riksföreningen förut hade brukat göra en del gamla fina medlemmar som hedersmedlemmar. Är det inga som skall hedras längre. Eller är det bara att ni inte meddelar längre i tidningen?

Hustru

Kommentar:

Det är lokalföreningarna som utser förtjänta personer till att uppmärksammas på det sättet, och någon utnämning har, såvitt jag vet, inte skett sedan 1983.

Följande har utnämnts:

- 1981 Gustav Andersson, Göteborg
(avliden)
" Erik Slättberg, Göteborg
" Harald Eriksson, Stockholm
(avliden)
1982 Arthur Nilsson, Stockholm
(avliden)
" Uno Nordin, Gävle (avliden)
" Curt Bengtsberg, Stockholm
1983 Gunnar Bjuggren, Stockholm
" Harald Ryfors, Göteborg
" Åke Amnelius, Stockholm
" Knut Andersson, Stockholm
" Carl Aspling, Tranås

Rolf

EN OVÄNTAD FARA

För ordningens skull vill jag gärna berätta, vad jag upplevde, då jag i mitten av januari i år var intagen på Södersjukhuset i Stockholm för en mindre operation.

Som vid tre tidigare tillfällen blev jag spinal- d.v.s. ryggradsbedövad. Sjuksköterskan, som under operationen skulle kontrollera mitt blodtryck och EKG, ersattes efter en stund av en manlig kollega, tydligen på grund av att hennes tjänstgöringstid var slut. Det var första gången jag vid en operation hade EKG-kontroll.

När han, sedan operationen var slutförd, skulle avlägsna sugplattorna för EKG från mitt bröst, tydligen fick syn på min silverkanyl,

plötsligen frågade vad den var gjord av för material. Då han erfor, att det var en silverkanyl, blev han märkbart orolig, och frågade, om jag möjligen fått någon brännskada.

När jag nämnde, att så ej var fallet, blev han lugn. Han antydde, att kanylen, om man behövde använda den i samband med EKG-kontroll, skulle vara av plast ej metall, då risk föreligger att man kan bli bränd.

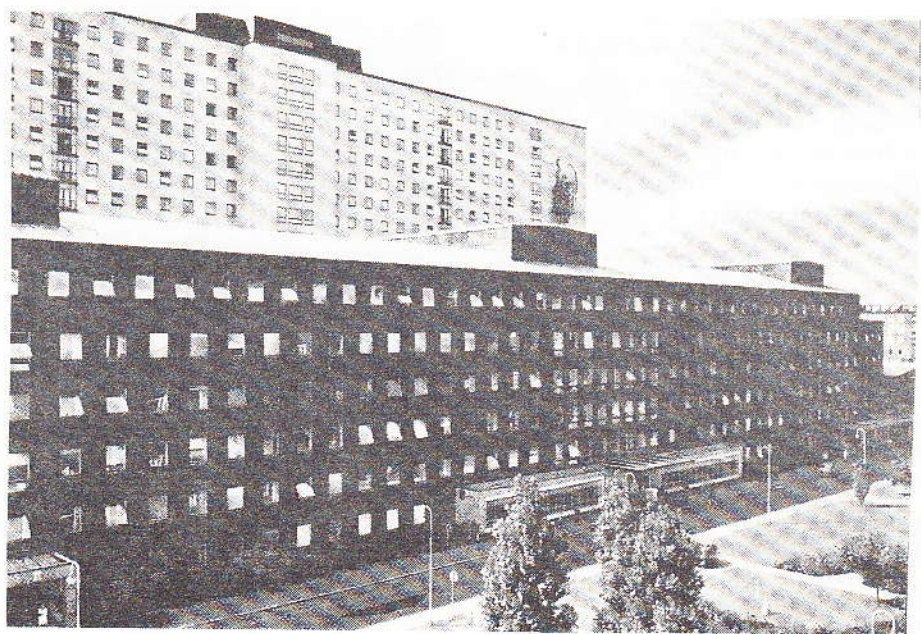
Jag har velat tala om, vad jag upplevde, och vill med detta varna våra laryngektomerade vänner, att endast använda **plastkanyl** i samband med en eventuell operation.

Med hälsningar
Oskar Norén

UR LARYS ARKIV:

GLIMTAR FRÅN GÅNGNA ÅR

Ären bara går och går . . .
Den ena milstolpen efter den andra
passeras. Det kan därför vara av in-
tresse att ge några glimtar från upp-
rinnelsen av vår föreningsverksam-
het och vad som sedan dess pas-
serat . . .

Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg, där vår förenings-
verksamhet hade sin upprinnelse i början av 60-talet.

Gustav Andersson

Eric Slättberg

Om vi börjar riktigt från början, så var det ju så att upprinnelsen skedde i Göteborg, på Sahlgrenska Sjukhuset 1961, där några larynger började träffas mer eller mindre regelbundet. Antalet intresserade ökade undan för undan ty man kom snabbt underfund med, att det var värdefullt att träffa andra människor med likartade problem.

En drivande kraft i starten var Gustav Andersson, som *laryngektomerades* 1961 (Tyvärr har jag just nåtts av budet att Gustav avlidit i år) Gustav fick höra talas om att man bildat en förening i Danmark och rekviderade ett exemplar av deras tidning *Ny Stemme*, som redan då börjat ges ut. Gustav valdes också sedermera till ordförande i den förening som nu började ta form.

Under de första åren fanns också en talpedagog med i bilden, Marit Liljefors. Det här var ju ett 10-tal år före innan våra dagars logopedutbildning hade kommit igång och man använde sig av samma sorts tallärare som sångare och skådespelare hade när dom ville förbättra sin röst.

En läkare var också med mycket tidigt, Björn Fritzell, som numera är chef för foniatriska kliniken på Huddinge Sjukhus.

När man kom fram till 1965 hade en verkligt initiativrik person anslutit sig till församlingen, Eric Slättberg. Eric och Gustav Andersson samt Marit Liljefors, som jag nyss nämnde, tyckte då det var dags att bilda en förening och så kom **LARYNGEKTOMERADES FÖRENING I GÖTEBORG** till.

Medlemsantalet växte. Nu började man också få medlemmar från andra platser i landet, och det gjorde att man 1967 beslöt kalla sej RIKSFÖRENINGEN FÖR LARYNGEKTOMERADE.

Nu hade ytterligare en entusiastisk talpedagog Eva Årlin, kommit med i föreningsarbetet. Evas intresse för laryngernas rehabilitering sträckte sig långt utanför sjukhusets rutiner.

Den äldsta noteringen av medlemsantalet jag hittat är från 1969. Man var då ca 70 medlemmar.

I stadgarnas ingress stod: "ändamålet är att vara till stöd och hjälp för de laryngektomerade i spörsmål av gemensamt intresse, särskilt när det gäller bistånd av det allmänna".

Man lyckades också under de första åren utverka, att alla larynger skulle kostnadsfritt få en röstgenerator.

Vad man i övrigt kan notera från den här tiden är att det startades ett nordiskt samarbete. Den första nordiska kongressen hölls i Danmark 1967. Därefter följde Finland -68 och Norge -69.

Ett bleknat foto från 1969 visar några av Göteborgsföreningens medlemmar vid en onsdagsträff på Sahlgrenska sjukhuset.

Fr v: Eric Slättberg, Oskar Jakobsson, Harry Olsson
Eva Årlin, Karl Axel Jonasson och Marit Liljefors.

I Sverige tyckte man sig inte ha ekonomiska resurser att träffas varje år. Därför beslöts att kongressperioderna i fortsättningen skulle vara två år vilket de också har varit sedan dess.

Det betydde således att Sverige höll sin första Nordiska kongress 1971 just i Göteborg.

Om vi sedan tar ett steg bakåt i tiden kan vi se att det som hände i Gbg i början av 60-talet upprepades i Stockholm 6-7 år senare och det var då jag kom med i föreningsarbetet.

1968 träffades vi några LE i Sthlm och beslöt ganska omgående att vi skulle bilda SLEF, som stod för STOCKHOLMS LARYNGEKTOMERADES FÖRENING.

Även i Stockholm hade vi aktivt stöd från logopederna redan i början, och här förtjänar att nämnas Britta Hammarberg, som föresten sedermera under en period var sekreterare i RLE. Britta är numera lärare vid logopedutbildningen på Hudinge Sjukhus.

VI SOM TALAR
UTAN STÄMBAND

Dessa stockholmare var med från starten. Fr.v. Olof Mogren, Rolf Fischer, Britta Hammarberg, Åke Amnelius, Oskar Norén, Britt Ancher och Harald Eriksson.

Gunnar Bjuggren

Harald Eriksson

En läkare fanns också med i bakgrunden, Gunnar Bjuggren, som inom parentes också var en av initiativtagarna till den logopedutbildning, som startades i Sthlm i början av 70-talet. Gunnar Bjuggren blev också vår i tiden förste ordförande i den omorganiserade RLE, som jag strax skall återkomma till.

Ordförande i SLEF blev Harald Eriksson, som innehade den posten i ett 10-tal år. Harald är nu tyvärr bortgången sedan några år.

Efter ett par år föreslogs, att SLEF skulle börja samarbeta med riksföreningen, och som sekreterare i SLEF fick jag i uppdrag att ta kontakt med Eric Slättberg i Göteborg.

Resultatet blev, att vi efter några inledande kontakter bjöd in en delegation från Götet och drog upp riktlinjer för RLEs första RIKSMÖTE I ÖREBRO 1972 där vi då enades om gemensamma stad-

gar och valde en gemensam styrelse. På första riksmötet lanserade vi också förkortningen RLE som en mera lätthanterlig vardagsbenämning.

Under början av 70-talet hade det börjat växa upp LE-föreningar även på andra platser i landet, och vi kunde på riksmötet räkna in fyra lokalföreningar. Utom Gbg och Sthlm hade det tillkommit föreningar i Gävle och Linköping.

Under det följande året 1973, kom sedan Örebro efter i rask takt, så att vi vid utgången av det året var fem medlemmar i RLE familjen.

Under 1973 började vi också ge ut vårt föreningsblad LARY som under de första åren kom ut med två nummer per år och i början bestod endast av fyra sidor. Nu ger vi som bekant ut fyra nummer per år och sidantalet är som synes något rikligare.

Den talförstärkare i fickformat TF-2 som många av oss använder konstrueras det här året på KTH.

Laryngerna håller världskongress i Canada men RLE hade inte råd att delta. Däremot deltog vi i Nordisk Kongress i Fredericia i Danmark. 1973 blev RLE medlem i både HCK och ABF.

1974

Nya lokalföreningar kom till i Uppsala och Lund.

Vi trycker på Handikappinstitutet om att få med luftfuktare på listan för fria hjälpmedel men det går inte att få klarhet i om staten eller landstinget skall betala dom.

KTH börjar konstruera en röstgenerator som väntas slå ut Servoxen. Den har halsburen vibratordel och reglage för tonhöjden och är döpt till INTONATOR.

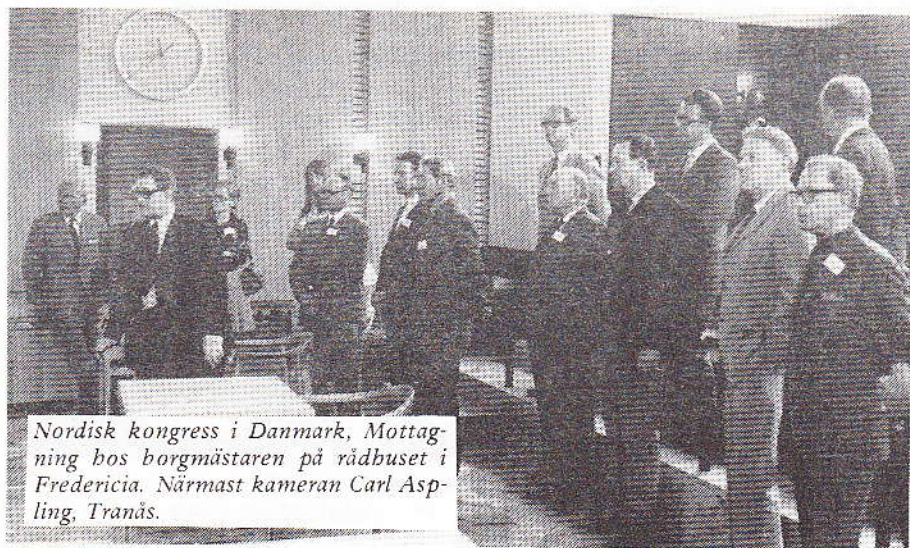

Curt Bengtsberg

Canerfonden gör "den vita broschyren" i samråd med RLE.

Göteborg, Lund och Linköpingsavdelningarna håller gemensam informationskurs i Nässjö.

Vi har riksmöte i Tranås och väljer Curt Bengtsberg till ordförande i riksföreningen.

Nordisk kongress i Danmark, Mottagning hos borgmästaren på rådhuset i Fredericia. Närmast kameran Carl Aspling, Tranås.

1975

Nordisk kongress hålls det året i Finland på det natursköna rehab-centret Kyyrönkaita. Kongressen minnesvärd också därför att den var så välorganiserad av bl.a. Prof. Siirala, som förde ordförandeklubb-an med verklig pondus.

På dagordningen stod:

- Gemensamma klimatvårdsresor
- Gemensam rekreation på Kyyrönkaita
- Gemensamma skrivelser till resp. soc.-departement
- Fråga om förtroendeläkare för laryngektomerade.

Här introducerades också den snorkel som används så flitigt i Norge.

Televerket i Sverige släpper ut sin telefonapparat med automatisk tal-förstärkning för röstsvaga.

Nu börjar också försöken med den

nykonstruerade TEXTTELEFONEN. Två larynger i Sthlm får den på prov under en månad.

Vi får anslag från Allm. Arvsfonden till en subventionerad "testresa" till Grand Canaria, till vilken 16 medlemmar lottades ut som deltagare. Resan varade i två veckor och alla deltagare undersöktes före och efter resan av öronläkare.

Tyvärr svek oss den svenska vintern det året. Vi hade tänkt oss att resan skulle ske, när vintern var som bistrast här i Sverige, för att kunna påvisa skillnaden mellan de olika klimatens påverkan på vårt handikapp. Men vid avresan från Arlanda hade vi sedan en tid haft + 5° och regnväder under en ovanligt mild vinter.

Läkarna konstaterade dock vid hemkomsten att hälsotillståndet hos deltagarna förbättrats särskilt på det psykiska planet.

Kongressen på Kyyrönkaita i Finland 1975 bjöd på strålande väder. Förhandlingarna hölls utombus!

1976

Vi håller riksmöte i Göteborg där vi bl.a. väljer Harald Ryfors till ny ordförande.

Stom-aid stomskydd börjar säljas, och vår "gula folders" 1:a upplaga ges ut.

Kursverksamheten är livlig. Kurser i org.kunskap hålls i Nässjö, Lidingö och Nynäshamn. Talkurser i Gävle, Stockholm, Linköping, Örebro och Göteborg.

RLE kräver i en skrivelse till Försäkringsrådet att laryngerna skall jämföras med gravt hörselskadade när det gäller behov av handikappersättning.

1977

Riksförsäkringsverket utreder reglerna för utbetalandet av handikappersättning, och kallar RLE till informationsmöte om utredningsresultatet, som ska ligga till grund för en proposition vid höst-riksdagen.

Vi gör vår andra testresa söderut. Denna gång till Madeira med 20 larynger. Även denna resa subventionerades av Allmänna Arvsfonden.

RLE instiftar en egen "gåvo- och testamentesfond, Laryngfonden".

Nordisk kongress hålls i Norge.

Siv Baglien börjar som LE-konsulent efter dansk modell.

Ny lokalförening i Växjö.

Harald Ryfors

HCK inrättar "Kanslikartellen" där sju av de minsta förbunden kan få hjälp av en ombudsman, med upprättandet av skrivelser etc.

Harald Ryfors avgår som förbundsordförande. Funktionen upprätthålls av vice ordf. Eric Slättberg fram till riksmötet -78.

1978

RLE får egen kanslilokal på David Bagares Gata.

Vi gör en tredje resa till södern även denna gång till Madeira. Den här gången står Radiohjälpen för ett ekonomiskt stöd.

Gemensam talkurs med Finland hålls på Kyyrönkaija. 20 deltagare från Sverige.

Lokalförening bildas i Sundsvall.

Vi håller riksmöte i Malmö, där Karl-Erik Eriksson väljs som ordf.

Motion till riksmötet om bildande av Talskadades Förbund tillsammans med AFASI och P-club.

Försök görs med LE-klubbar i Falun och Umeå.

1979

Ny svensk-finsk kurs på Kyyrönkai. från Sverige deltog 10 larynger med maka/make samt logoped, sjukgymnast och kurator.

Staffieris operationsmetod vid laryngektomi introducerades på Hud-dinge Sjukhus.

Ny utgåva, som ännu är i bruk, av vår "gula folder".

Nordiskt handikappråd bildat.

Sverige är värdland för Nord. Kongress. Den hålls i Stockholm.

Karl-Erik Eriksson

Helge Löqvist gammal ABF:are, fungerade som ordförande. Vi beslöt bl.a. om ett nordiskt samarbete med inventering av tekniska hjälpmedel för larynger.

Socialdemokratisk motion i riksdan av Åke Gillström kräver handikappersättning för laryngektomerade.

Stockholms kommun bjöd kongressens deltagare på en magnifik lunch i Stadsbuskällaren vid nordiska kongressen 1979.

1980

Riksmöte hålls i Söderhamn, där Karin Cedin väljs som förbundsordf. Motioner: Malmö: Andra förbundsnamnet till Riksföreningen LARY.

Starta Servox-tal-kurser.

Lokalförening bildas i Kalmar. (som därmed blev vår 10:de lokalförening).

Karin Cedin

1981

Nordisk kongress i Danmark där Cancerfondens kanslichef Dagmar von Walden-Laing, föreslog utökat samarbete med RLE.

Singer-Bloms talventil börjar opereras in vid Rikshospitalet i Oslo.

RLE deltar med en monter vid Handikappforum på Sv Mässan i Gbg.

Gustav Andersson, Eric Slättberg och Harald Eriksson blir hedersmedlemmar i RLE.

Nordiska handikapporganisationerna håller konferens på Kolmården om samarbete rörande tekniska hjälpmedel. RLE deltog.

Dr Kertil Natvig, Norge redovisar sin social-medicinska undersökn. där han intervjuat 198 larynger (finns på vårt kansli).

1982

Hjälpmedelsinventeringen som avslöts på Stockholms-kongressen

lämnar sitt material till Handikappinstitutet/Nord. Nämnden för Handikappfrågor för databearbetning. Tre sammanträden med representanter för nord, LE-föreningarna – HI – NNH hålls.

Riksmöte i Stockholm där Karin Cedin omväljs till förb.-ordf. Beslut om revidering av stadgarna och om att anställa en kanslist. Förslag om bidrag från RLE till klimatresor avslogs.

RFV-representant redogjorde på riksmötet för sjukkassornas direktiv rörande behandling av ansökningar om handikappersättning. RLE krävde konsekventare, rättvisare bedömning.

Svar: De lokala kassorna beslutar själva.

Riksmötet uttalade sitt missnöje med den rådande ordningen.

Världskongress i Japan utan svenskt deltagande.

Curt Bengtsberg och Arthur Nilsson, Stockholm samt Uno Nordin, Gävle utses till hedersmedlemmar.

Lokalföreningarna i Sundsvall och Kalmar upphör p.g.a. bristande personella resurser. (och så var vi bara åtta igen).

1983

Vårt kansli flyttar från Norrtullsgatan till Reimersholmogatan.

RLE medverkar i en TV-och-radio-serie om dolda handikapp och i en trycksak med samma namn. Handikappinstitutet producerar också en trycksak "Komma till tals" där vi medverkar.

Träff på HI med andra grupper talsskadade där vi påminner om kravet på luftfuktare samt en huvudburen mikrofon till TF-2 talförstärkare och en säkrare snorkel.

Nordisk kongress i Finland. Islands LE-förening Ny Rödd deltar för första gången. Finska LE-föreningen firar sitt 20-års jubileum i samband med kongressen.

Vi får rapport om att man försöker göra en struphuvudprotes med struplock i Canada.

Gunnar Bjuggren och Harald Ryfors blir hedersmedlemmar i RLE.

Vi öppnar regelbunden kansliservice Elise Lindqvist anställd på 1/2-tid från 1 sept.

1984

RLE deltar i en brevenkät i ett flerhandikappprojekt tillsammans med andra förbund i Kanslikartellen. Vi håller riksmöte i Falköping där Karin Cedin ånyo omväljs till förbundsordf. Nyreviderade stadgar tas. Vice ordföranden blir andre ordförande och ledare för AU.

Nordisk förbrödring vid kongressen i Finland 1983. Bjarne Birkeli, Norge. Bent Lassen, Danmark. Ingvar Hårdin, Sverige.

**VI SOM TALAR
UTAN STÄMBAND**

Beslöts bl.a. att söka kandidat till förtroendeläkare och att kanslichefen ska sköta bokföringen och skriva mötesprotokollen.

Ett aktionsprogram i tio punkter klubbades där man i korthet vill: förbättra kontakten med anslagsgivande myndigheter och organisationer samt med logopedier och läkare, starta en utåtriktad informationsdrävt, ge ökat bidrag för medlemmarnas resor till lokalföreningarnas möten.

En ny inhalator har kommit. Den har provats av larynger, som funnit att den har god effekt.

Karin Cedin lämnar sin post som förbundsordförande från 1 sept, varvid Erik Hermansson tar över.

Två regionala kurser hålls, en för sydligaste och en för nordligaste föreningarna. Studieämnen: Kursverksamhet, tekniska hjälpmedel och talträning.

Vi skriver till Handikappinstitutet om tekniska hjälpmedel

Kontakt tas med riksdagens partigrupper.

Doc. Stig Haglund, Karolinska Sjukhusets öronavd. ställer upp som förbundets förtroendeläkare. Beslut om att dela ut LARY till logopedier, läkare och sjuksköterskor på regionalsjukhusen samt att lägga ut den i Riksdagens tidskriftsrum.

Eric Hermansson

Kommitté bildas för att bearbeta RFV rörande handikappersättning.

1985

Nordisk kongress i Norge. Svenska förslag till kongressen:

- Gemensamma hälso- och kulturresor
- Skapa stadgar för kongressen, som ger delegaterna rätt att besluta i samarbetsfrågor.

Vårt kansli är från 1 mars öppet på heltid. Övriga tider upprätthålls kontakten med automatisk telefonsvarare.

Vi deltog med monter i HANDIKAPP 85 vid Sv. Mässan i Göteborg.

Linköpingsföreningen fick egen förtroendeläkare: Doc. Jan Olofsson.

En lokalförening bildas i Västerås.

Vi håller en kurs för blivande informatörer på Marieborgs Folkhögskola.

Rolf

VÄRLDSKONGRESS

Barcelona, 15-16-17 Octubre 1986

Världskongress för laryngektomerade hålls i Barcelona, Spanien 15-17 oktober 1986.

Programmet säger att kongressen har två huvudsakliga syften. För det första vill man samla världens expertis för att få information om den senaste utvecklingen beträffande

operations- och rehabiliteringsmetoder. De två första dagarna ägnas åt dessa ämnen.

Det andra syftet är att samla världens larynger för att belysa och diskutera de olika ländernas arbete för det gemensamma målet att förbättra välfärden för oss laryngektomerade. Om detta handlar den tredje dagens program.

RLE kommer inte att sända någon officiell representant, men för den som känner sej hågad att åka på egen bekostnad är det givetvis fritt fram.

Inbjudan till RLE kom via spanska flygbolaget Iberia, som officiellt svarar för flygresorna till kongressen. Iberias svenska kontor har tel. 08/21 11 02 och 21 11 03. Därifrån kan man också rekvirera kongressens programblad.

TRE VINNARE!

I julnumret fanns en enkät angående en eventuell ändring av vårt förbundsnamn. Tre vinster utlovades att lottas ut bland de insända svaren, och så har nu skett i samband med styrelsens arbetsutskotts senaste möte.

Vinst nr 1, en premieobligation, tillföll Nils A. Nyström, Skurup.

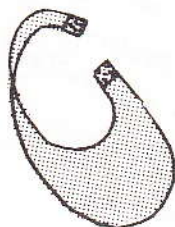
Vinst nr 2 och 3, penninglotter, gick till Birgit Blange, Stockholm resp. Maj-Britt Lundgren, Mölndal.

Vi tackar alla deltagare för de insända svaren och gratulerar vinnarna. Hoppas det kommit en storvinst som påbröd.

...EN förlorare! *Rolf*

"HJÄLPMEDELSMARKNAD"

STOMASKYDD

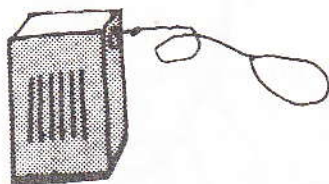

Stomaskydd av vit textil med kardborrslås.

Olika halsvidder: 35-42. Angiv
önskad storlek Pris kr 22:--
säljs genom

RLEs KANSLI
se sista sidan

LARMAPPARAT

Larmapparater i olika prislägen
och utförande kan rekvideras från
WORLD IMPORT

Box 101 66, Stockholm
Ordertelefon 08/63 08 75

Pris från ca 25:-

'PRESS - STOPP'

Sista manusdag för detta nummer var 10 mars, och tryckoriginalen var nästan färdiga när riksmötet hölls. Därför får vi lov att stjäla detta utrymme för att ge några kortfattade upplysningar från mötet.

- Det valdes ny förbundsledning: Ordförande Bertil Lindström, Fjugesta, sekr. Elof Bystedt, Stockholm och kassör Ingegerd Bengtsberg, Sthlm
- Fem motioner hade kommit in. Av dessa togs endast en, som gällde ansökan om lönebidrag för ett skrivbiträde till vårt kansli. Övriga avslogs.

Mera om riksmötet i nästa LARY!

LUFTEN KÄNNIS TORR
HÄRINNE!

Stom-Vent
Stom-Vent
Stom-Vent

Stom-Vent är ett förbättrat Stom-aid, framställt efter samråd med användarna!

DE' HAR JAG INTE TÄNKT PÅ
- MEN JAG HAR JU Stom-Vent!
DET FUNGERAR SOM
EN NÄSA!

För ytterligare PRODUKTINFORMATION kontakta

Louis Gibeck AB, Kanalvägen 5, Box 83, S-194 01 Upplands Väsby. Tel. 0760/860 65

BLI MEDLEM! STÖD VÅRT ARBETE!

Du som vill veta mer om RLE eller vill bli medlem kan ta kontakt med vårt kansli eller med närmaste förening. Vem som vill kan bli medlem.

Du kan också stödja oss genom en årsprenumeration på LARY. Den kostar 50.— som betalas på postgiro 85 17 54—2. Skriv "Pren. LARY" på talongen.

RLEs KANSLI Box 360 33, 100 71 Stockholm, Besöksadress: Reimersholmsg. 7.
Tel. 08/68 49 30 Månd.—fred. 08—12.00 13.00—15.00.
Övriga tider autom. telefonsvarare Postgiro: 85 17 54—2.
Kanslichef: Elise Lindqvist.

FÖRBUNDETS KONTAKTER:

Förbundsordförande: Bertil Lindström, Ekeberg,
716 10 Fjugesta tel. 019/914 40
Förbundssekr.: Elof Bystedt, Tors väg 6,
140 20 Norsborg tel. 0753/717 88
Förbundskassör: Ingerd Bengtsberg, Lindhagensplan 45,
112 43 Stockholm tel. 08/50 50 18

LOKALFÖRENINGARNAS KONTAKTER

Gävle: Siv Baglien, Industrivägen 5,
820 20 Ljusne tel. 0270/686 32
Göteborg: Eric Hermansson, Gitarrgatan 1,
421 41 Västra Frölunda tel. 031/47 87 63
Linköping: Ann-Britt Eriksson, Fogdevägen 3
612 00 Finspång tel. 0122/146 53
Lund: Torsten Boo, Långarödsvägen 78 B,
263 00 Höganäs tel. 042/426 23
Stockholm: Rikard Pedersen, Pastellvägen 30,
122 30 Enskede tel. 08/49 30 45
Uppsala: Sven Eriksson, Ekbacken, Löt,
740 11 Lännaholm tel. 0174/220 84
Västerås: Anna Greta Sköld, Styrmansgatan 17,
731 41 Köping tel. 0221/120 69
Växjö: Inger Renberg, Evedal 1202,
355 90 Växjö tel. 0470/630 12
Örebro: Bertil Lindström, Ekeberg,
716 10 Fjugesta tel. 019/914 40

VI SOM TALAR
UTAN STÄMBAND!

RIKSFÖRBUNDET FÖR
LARYNGEKTOMERADE

RLE